

Tilleggsinnkalling Kommunestyret

Møtedato: 26.04.2017
Møtested: Kantina på Kommunehuset
Møtetid: 18:00

Forfall skal meldast til Servicekontoret t. 56162000/post@austrheim.kommune.no
Varamedlem møter berre etter nærare innkalling

Saksliste

Saknr	Tittel
027/17	Uttale om organisering og formidling av hjelpemiddel

Dato, 26.04.2017

Per Lerøy
ordfører

Jan Olav Osen
rådmann

Sakspapir

Saksnr	Utvalg	Type	Dato
027/17	Kommunestyret	PS	26.04.2017

Saksbehandler	Arkiv	ArkivsakID
Olav Mongstad	FA - F12	17/358

Uttale om organisering og formidling av hjelpemiddel

Vedlegg

170315 Sak kommunale råd

Hjelpemiddel

Framlegg til vedtak:

Austrheim kommunestyre sender fylgjande uttale til høyringa om organiseringa av hjelpemidlar:

Austrheim kommune meiner retten til hjelpemidlar skal liggje i folketrygda med eit statleg finansieringsansvar og eit nasjonalt formidlingssystem for fagleg rådgjeving og utlån av hjelpemidlar. Dette vil sikre funksjonshemma tilgang til nødvendige hjelpemidlar på alle livsområde slik at grunnleggjande menneskerettar vert ivaretatt.

Retten til hjelpemidlar må ikkje vere avhengig av geografisk bustad og kommuneøkonomi. Staten bør forbetre hjelpemiddelordninga ved å styrke kommunane sitt ergoterapitilbod og rehabilitering, utvikle betre IKT-løysingar og gjere forenklingar. At innbyggjarar, gjennom folketrygda, er sikra hjelpemidlar som kompenserer for funksjonsnedsetjing, vil ha betydning for eit levande lokaldemokrati der alle kan delta.

Saksopplysninger:

Bakgrunn

Regjeringa har sendt rapporten - En mer effektiv og fremtidsrettet hjelpemiddelformidling,- på høyring. I samband med proposisjonen om kommunereform, er det forslag om at hjelpemiddelformidlinga skal overførast og finansierast av kommunane.

Dagens ordning med Hjelpemiddelsentralen styrt gjennom folketrygda er om lag 35 år gammal. Før det vart etablert, vart formidlinga opplevd ulik avhengig av kvar ein budde. Dagens hjelpemiddelordning er veldriven. Det er eit godt samarbeid mellom Hjelpemiddelsentralane og

kommunane om formidling.

Vurdering

Organisasjonane for dei funksjonshemma er tydeleg på at dei ikkje ynskjer dagens ordning endra. Dei fryktar at ordninga vil bli ulik, avhengig av prioritering frå kommunane og at ordninga vil lide økonomisk på grunn av ulik økonomi i kommunane.

I Austrheim har Rådet for menneske med nedsett funksjonsevne hatt saka oppe som melding i sitt møte 30. mars. Dei oppfordra kommunestyret til å senda ein høyringsuttale.

Etter ordninga med politiske råd og utval i Austrheim, kan ikkje eit råd senda eigen høyringsuttale. Det er det formannskapet/kommunestyret som kan gjere. Når eit underutval ber kommunestyret om å sende høyringsuttale, er det ei sterk tilråding som kommunestyret må grundig handsama dersom dei IKKJE vil sende uttalen.

Utvalet ynskjer at den korte uttalen som er laga sentralt av organisasjonane vert nytta.

Uttalen lyder slik.

Forslag til innstilling i kommunalt råd:

Kommunalt råd for funksjonshemmede ber kommunen, ved kommunestyre eller formannskap, om å avgi høyringsuttalelse på Ekspertutvalgets rapport - En mer effektiv og fremtidsrettet hjelpemiddelformidling -, med høyringsfrist 21. mai.

Forslaget om å overføre viktige oppgaver, rettigheter, finansiering og faglig formidling fra staten til kommunene må avvises.

Rådet ber derfor om at følgende uttalelse blir vedtatt som høyrings svar:

Kommunen mener retten til hjelpemidler fortsatt skal ligge i folketrygden med et statlig finansieringsansvar og et nasjonalt formidlingssystem for faglig rådgivning og utlån av hjelpemidler. Dette vil sikre funksjonshemmede tilgang til nødvendige hjelpemidler på alle livsområder slik at grunnleggende menneskerettigheter blir ivaretatt.

Retten til hjelpemidler må være ikke være avhengig av geografisk bosted og kommune-økonomi. Staten bør forbedre hjelpemiddelformidlingen ved å styrke kommunenes ergoterapitilbud og rehabilitering, utvikle bedre IKT-løsninger og gjøre forenklinger.

At innbyggere, gjennom folketrygden, er sikret hjelpemidler som kompenserer for funksjonsnedsettelse vil ha betydning for et levende lokaldemokrati der alle kan delta.

Konklusjon

Rådet for menneske med nedsett funksjonsevne oppmodar kommunestyret om å sende dette høyringsutspølet:

Austrheim kommune meiner retten til hjelpemidlar skal liggje i folketrygda med eit statleg finansieringsansvar og eit nasjonalt formidlingssystem for fagleg rådgjeving og utlån av hjelpemidlar. Dette vil sikre funksjonshemma tilgang til nødvendige hjelpemidlar på alle livsområde slik at grunnleggjande menneskerettar vert ivaretatt.

Retten til hjelpemidlar må ikkje vere avhengig av geografisk bustad og kommuneøkonomi. Staten bør forbetre hjelpemiddelordninga ved å styrke kommunane sitt ergoterapitilbod og rehabilitering, utvikle betre IKT-løysingar og gjere forenklingar. At innbyggjarar, gjennom folketrygda, er sikra hjelpemidlar som kompenserer for funksjonsnedsetjing, vil ha betydning for eit levande lokaldemokrati der alle kan delta.

Sak til kommunale råd fra Norges Handikapforbund, FFO og Ergoterapeutene. 15. mars 2017.

Oppfordring om å levere høringsuttalelse om hjelpemiddelformidlingen

Regjeringen har sendt på høring rapporten «En mer effektiv og fremtidsrettet hjelpemiddelformidling». Norges Handikapforbund, Norsk Ergoterapeutforbund og Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon er svært bekymret for konsekvensene dersom folketrygdens ansvar for hjelpemidler i dagliglivet og bolig overføres til kommunale budsjetter. Dette vil ramme funksjonshemmede hardt, samtidig som kommunene vil få flere oppgaver, uten sikkerhet for at finansieringen er forsvarlig ivaretatt.

Vi er opptatt av at de sterke sidene i dagens modell blir videreført, for å sikre likestilling og muligheten til å leve selvstendig. Folketrygdens rolle er avgjørende for rettigheter og finansiering, og kommuner og hjelpemiddelsentraler samarbeider om faglig rådgivning.

Landets kommuner står på regjeringens høringsliste. Vår erfaring er imidlertid at mange kommuner ikke er gjort ordentlig kjent med forslagene, og ikke i tilstrekkelig grad har oversikt over konsekvensene. Vi vil derfor anbefale alle landets kommunale råd for funksjonshemmede om å oppfordre sine kommuner til å sende inn høringsuttalelse. Vi har utformet et eksempel som dere gjerne kan benytte dere av:

Forslag til innstilling i kommunalt råd:

Kommunalt råd for funksjonshemmede ber kommunen, ved kommunestyre eller formannskap, om å avgi høringsuttalelse på Ekspertutvalgets rapport «En mer effektiv og fremtidsrettet hjelpemiddelformidling», med høringsfrist 21. mai.

Forslaget om å overføre viktige oppgaver, rettigheter, finansiering og faglig formidling fra staten til kommunene må avvises.

Rådet ber derfor om at følgende uttalelse blir vedtatt som hørings svar:

«Kommunen mener retten til hjelpemidler fortsatt skal ligge i folketrygden med et statlig finansieringsansvar og et nasjonalt formidlingssystem for faglig rådgivning og utlån av hjelpemidler. Dette vil sikre funksjonshemmede tilgang til nødvendige hjelpemidler på alle livsområder slik at grunnleggende menneskerettigheter blir ivaretatt.

Retten til hjelpemidler må være ikke være avhengig av geografisk bosted og kommuneøkonomi. Staten bør forbedre hjelpemiddelformidlingen ved å styrke kommunenes ergoterapitilbud og rehabilitering, utvikle bedre IKT-løsninger og gjøre forenklinger.

At innbyggere, gjennom folketrygden, er sikret hjelpemidler som kompenserer for funksjonsnedsettelse vil ha betydning for et levende lokaldemokrati der alle kan delta.»

Hørings svar kan sendes inn via denne lenken:

https://svar.regjeringen.no/nn/registerer_horingsuttalelse/H2539843/

Norges
Handikapforbund

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
SOLIDARITET INFLYTELSE LIKESTILLING DELTAKELSE

Bakgrunn

I februar ble det presentert en rapport om fremtidens hjelpemiddelformidling – «En mer effektiv og fremtidsrettet hjelpemiddelformidling». Rapporten er utarbeidet av et ekspertutvalg, som har gått gjennom hjelpemiddelpolitikken på bestilling fra regjeringen. Utvalget foreslår flere positive endringer som vil styrke kvaliteten og gi nødvendige forenklinger. Likevel foreslår utvalget endringer som vil ramme funksjonshemmede hardt og få store konsekvenser for kommunene. I korte trekk går disse ut på å redusere folketrygdens og hjelpemiddelsentralenes rolle ved å overføre statens ansvar for viktige hjelpemiddelgrupper til kommunene og øke bruken av tilskudd. En viktig bakgrunn for forslagene er å unngå at staten får økte utgifter når andelen eldre i befolkningen øker. Hvis ansvaret blir overført til kommunene vil finansieringen av hjelpemidlene bli budsjettstyrt. I dag er det den enkeltes behov som avgjør løsningen og folketrygden dekker hjelpemidlene.

Ekspertutvalget bygger på Stortingsmelding 14 - Kommunereformen, som foreslo å overføre basishjelpemidler til kommunene. Denne bygger på Holteutvalgets utredning 2010:5, som bl.a. foreslo å overføre ansvaret for basishjelpemidler og hjelpemidler i bolig til kommunene. Holteutvalgets forslag fikk ingen støtte i høringsrunden.

Betydningen av hjelpemidler

Tekniske hjelpemidler er helt nødvendige for å sikre funksjonshemmede en grunnleggende trygghet og frihet til å greie seg selv. Hjelpemidler gjør det mulig å utføre vanlige aktiviteter som å komme seg inn og ut av egen bolig, dusje, spise, kommunisere og komme seg dit en skal. Ofte er det slik at en kombinasjon av enkle og avanserte hjelpemidler utgjør en nødvendig helhet for brukerne. Hjelpemidler kompenserer for funksjonsnedsettelsen og gjør det mulig å delta i samfunnet, noe som er en grunnleggende menneskerettighet.

Målet for hjelpemiddelpolitikken er at funksjonshemmede skal leve selvstendig og delta i samfunnet. Det norske formidlingssystemet sikrer funksjonshemmede tilgang til både hjelpemidler og spesialkompetanse, uavhengig av hvor hjelpemidlene skal brukes; hjemme, i utdanning, arbeid og fritid.

I følge Verdens Helseorganisasjon har Norge en god modell for hjelpemiddelformidling, fordi vi har en helhetlig organisering, med høy ekspertise og ivaretar behovet gjennom hele livsløpet.¹ Retten til hjelpemidler er forankret i folketrygdloven, som sikrer et likeverdig tilbud uansett alder, bosted og økonomi. Kommunene og hjelpemiddelsentralene har et tett samarbeid om formidling av løsninger.

Ekspertutvalget vil flytte ansvaret for enkle og avanserte hjelpemidler

Utvalget går inn for å videreføre at retten til hjelpemidler skal ligge i folketrygden og at vi skal bevare dagens grunnmodell. Til tross for dette foreslår utvalget omfattende endringer, ved å anbefale at ansvaret for fastmonterte hjelpemidler i bolig overføres til Husbanken/kommunene.² Dette er dyre og avanserte hjelpemidler. Utvalget ønsker også å endre dagens utlånsordning og øke bruken av tilskudd og egenbetaling. Utvalget har tatt stilling til et

---

¹ Handikapnytt 05/15

² Husbanken har aldri hatt ansvaret for hjelpemidler, men for å gi tilskudd til bygningsmessige endringer. Utvalgets forslag vil derfor innebære at hjelpemidlene overføres til kommunal rammefinansiering.

forslag om at kommunene skal finansiere enkle hjelpemidler for å utføre hverdagsaktiviteter. Forslagene innebærer i praksis at svært mange hjelpemidler til bevegelseshemmede går ut av folketrygden, slik at både formidlingen og finansieringen blir overført til kommunene.

Utvalget er delt i flere spørsmål. Brukernes representant anbefaler at:

- **Ansvaret for enkle og høyfrekvente hjelpemidler forblir i folketrygden** og IKT-løsninger bedres for å korte ned tidsbruken. Et flertall på fire i utvalget, inkludert brukernes representant, går inn for dette, mens et mindretall på tre, inkludert utvalgets leder, støtter forslaget om å overføre ansvaret til kommunene.
- **Fastmonterte hjelpemidler i bolig forblir i folketrygden**, fordi ordningen har vist seg effektiv for å bli boende i egen bolig. Dette gjelder løfteplattform, trappeheis, personløfter, hev/senk kjøkken, utstyr på bad og toalett mm. Brukernes representant og forsker/ergoterapeut anbefaler dette. Flertallet, derimot, anbefaler at ansvaret overføres til kommunene og forutsetter at det tilføres tilstrekkelig med midler.
- **Man ikke øker bruken av tilskudd på hjelpemiddelområdet**, fordi dette er prinsipielt uønsket og kan true vesentlige sider av hjelpemiddelformidlingens formål, og fordi slike ordninger vil få svært negativ effekt for de mest sårbare hjelpemiddelbrukerne. Brukersiden mener at en nasjonal utlånsordning best sikrer løsninger og faglighet.

Da Stortinget behandlet kommunemeldingen våren 2015 ble det gitt føringer for utredningen: «Hensynet til brukerne skal stå i fokus for den løsningen som blir valgt».³ Vi mener derfor at brukersidens argumenter bør veie tungt når man skal ta stilling til forslagene.

Konsekvenser for kommunene

Dersom ansvaret for enkle, høyfrekvente hjelpemidler samt fastmonterte hjelpemidler i bolig blir flyttet til kommunene, er konsekvensen at nye oppgaver legges på kommunene uten sikkerhet for at det følger med penger, kapasitet og kompetanse. Kommunene får ansvaret for både å finansiere hjelpemidlene og for den faglige formidlingen av riktige løsninger, vedtak, innkjøp, lagerhold og reparasjoner. Hjelpemiddelsentralene driver i dag en omfattende kursvirksomhet for kommunene og har ansvaret for alle anskaffelser og all kvalitetssikring. Kommunenes store nytte av hjelpemiddelsentralene er godt dokumentert⁴. 110 av landets kommuner har ikke ergoterapeut, og kapasiteten er lav i mange som har.

Konsekvenser for hjelpemiddelbrukerne

De foreslåtte endringene av dagens modell vil få alvorlige konsekvenser for funksjonshemmede. Hverdagen vil bli vanskeligere, dyrere og mer uforutsigbar. Hvis kommunen blir ansvarlig for finansieringen, blir de økonomiske rammene forskjellige fra kommune til kommune. Det samme gjelder tilgangen på fagkompetanse og skjønn. Dermed vil tilbudet variere, avhengig av hvor i landet du bor. Rettssikkerheten vil bli svekket.

---

³ Innst. 333 S, 2014-2015 fra Kommunal- og forvaltningskomiteen

⁴ Organisasjonsanalyse av hjelpemiddelområdet, PricewaterhouseCoopers, 2009.

Mange funksjonshemmede bruker et stort spekter av hjelpemidler for å utføre daglige aktiviteter. Utvalgets forslag betyr at funksjonshemmede i framtiden må forholde seg til to systemer – et statlig og et kommunalt – både når det gjelder finansiering, rettigheter, faglig rådgivning, søknad og reparasjoner, avhengig av hvilken type hjelpemiddel det dreier seg om. Dette vil bli svært tungvint for innbyggere som har behov for hjelpemidler. Hvis funksjonshemmede ikke får nødvendige hjelpemidler til å tilpasse boligen, bruke toalett, bad og kjøkken eller komme seg ut, kan man ikke leve et selvstendig liv og bidra i samfunnet. Innbyggere blir passivisert og isolert. Dette er brudd på grunnleggende menneskerettigheter. I tillegg er dette dårlig samfunnsøkonomi.

En bedre løsning er å følge føringer og anbefalinger som et samlet utvalg står bak:

la brukernes behov være det sentrale elementet for en god hjelpemiddelpolitikk:

- Brukernes rettigheter må sikres, slik at de opplever et helhetlig, effektivt og kompetent system, og får de hjelpemidlene de trenger, når de trenger dem.

forenkle formidlingssystemet og sikre effektivitet

- Styrke samhandling og effektivisering i hjelpemiddelformidlingen.
- Tilrettelegge for hjelpemidler som fremmer mulighetene for utdanning og arbeid.
- Forbedre IKT-løsningene for å korte ned tidsbruken.
- Øke kompetansen og kapasiteten i 1. linjen. Flere ergoterapeuter og fysioterapeuter.
- Statlig rekrutteringstilskudd for å bidra til flere ergoterapeuter i kommunene.
- Forbedre bestillingsordningen for enkle og høyfrekvente hjelpemidler.
- Styrke brukerplasseringen for erfarne brukere.
- Forenkle rutinene og saksbehandlingsprosessene ved hjelpemiddelsentralene.
- Bedre informasjonen om rettigheter og muligheter.
- Trappe opp forskning og utvikling. Etablere et forskningsprogram på området.

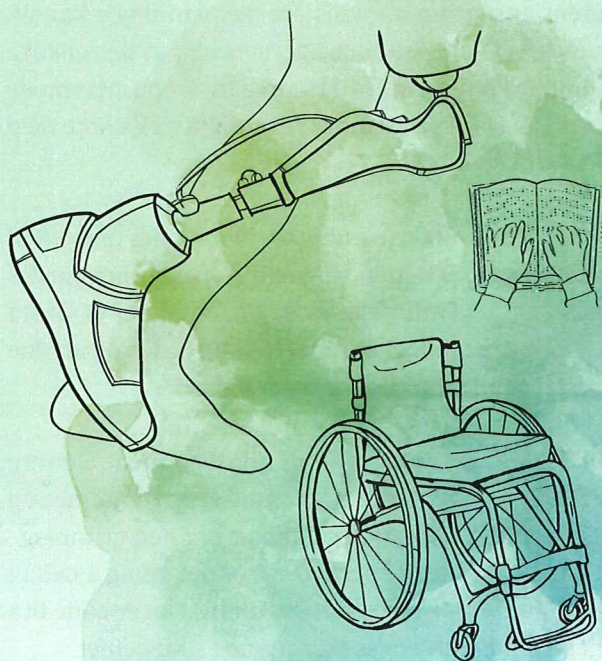
Dagens modell er forankret i tre grunnleggende prinsipper. Vi mener at disse må stå fast:

- **Individuell rettighet i folketrygden.** Retten til hjelpemidler er forankret i folketrygdloven, og folketrygden finansierer hjelpemidlene i hjem, utdanning, arbeid og fritid. Det betyr at behovet avgjør løsningen; ikke kommunebudsjettet.
- **Nasjonal utlånsordning.** Hjelpemidlene formidles via en nasjonal utlånsordning, og ikke som tilskudd med egenandel. Utlån sikrer at den enkelte får nødvendige hjelpemidler, uavhengig av egen lommebok og adresse.
- **Formidlingsfaglig forsvarlig.** Hjelpemiddelsentralene har helhetlig og solid kompetanse. Kompetente fagmiljøer er en sikkerhet for at tilbudet dekker det faktiske behovet og at utprøving, faglig rådgivning og opplæring blir ivaretatt. Kommuner og hjelpemiddelsentraler samarbeider om løsninger.

Som vi viser i det vi skriver, er vi svært bekymret for konsekvensene dersom kommunene skal overta folketrygdens ansvar på hjelpemiddelområdet. Dette vil ramme funksjonshemmede hardt, og kommunene vil få nye oppgaver uten sikkerhet for finansieringen.

Hjelpemiddelordningen er truet:
**IKKE FLYTT DEN TIL
KOMMUNENE**

Funksjonshemmedes
Fellesorganisasjon

Norges
Handikapforbund

Ung
funksjonshemmede

Vi har en god modell for hjelpemiddelformidling i Norge. Denne er nå truet fordi statens ansvar for å finansiere hjelpemidlene kan bli overført til kommunene. Å gjøre dette området avhengig av den enkelte kommunes økonomi og kompetanse vil ramme funksjonshemmede hardt. Mulighetene til å leve et selvstendig liv og delta på lik linje med andre vil bli sterkt svekket.

Dette notatet er FFOs, NHFs og Unge funksjonshemmedes innspill til en hjelpemiddelformidling som støtter opp under funksjonshemmedes selvstendighet og deltagelse i alle deler av samfunnslivet. Vi vil stå sammen for å beholde hjelpemiddelområdet i folketrygden og utvikle kvaliteten på tjenestene innenfor dagens modell.

Tekniske hjelpemidler gjør det mulig for funksjonshemmede å utføre vanlige aktiviteter som å dusje, spise, kommunisere og komme seg dit man skal. Tilgangen til hjelpemidler handler om helt grunnleggende forhold i menneskers liv. Hjelpemidler gjør det mulig å delta i samfunnet, ta utdanning, jobbe og leve et sosialt liv. Det er både bra for alle som trenger hjelpemidler og for samfunnet som helhet.

VI MENER AT:

- Det må ikke rokkes ved styrkene i dagens hjelpemiddelformidling.
- Folketrygdens ansvar for hjelpemiddelområdet må ikke overføres til kommunene. Det vil svekke funksjonshemmedes muligheter til å delta i samfunnet på linje med andre.
- Kvaliteten kan utvikles videre innenfor dagens modell, ved å satse på medvirkning, formidlingskvalitet og forenklinger.
- Dagens samarbeidsmodell mellom hjelpemiddelsentralene og kommunene er god.
- Norge må oppfylle sin forpliktelse etter CRPD på hjelpemiddelområdet.
- Hjelpemiddelordningen må forbli en utlånsordning i folketrygden.
- Hjelpemidler må finansieres fullt ut – uten egenandeler.
- Utlånsordning er god samfunnsøkonomi ved at hjelpemidler gjenbrukes.
- Tilbudet om brukerplass må styrkes og utvikles videre.
- Dagens hjelpemiddelsentraler må bestå og utvikles videre som ressurs- og kompetansesenter for både brukere, kommuner og andre instanser.
- Det må ryddes opp i tidstyver og unødvendig byråkrati. IKT-systemene bør moderniseres.
- Det må satses på forskning og utvikling.
- Et helhetlig system, som sikrer tilgang til rett løsning, har stor verdi for den enkelte og for samfunnet for å nå målene om likestilling og deltakelse.

Et aktivt og selvstendig liv med hjelpemidler

For 35 år siden var hjelpemiddelformidlingen i Norge fragmentert, ansvarsforholdene var uklare og forskjellsbehandling var vanlig praksis. Brukeren strevde med å finne frem i systemet og med å få velfungerende hjelpemidler i ulike livssituasjoner. Tilbudet om hjelpemidler på det norske markedet var begrenset. Formidlingsfaget var ikke etablert og formidlingskompetansen var stort sett fraværende. I tillegg manglet de som formidlet hjelpemidler ofte kompetanse om hjelpemidler, og tildelingen var preget av at brukerne fikk svært ulike tilbud avhengig av hvor de bodde.

Denne situasjonen valgte man å gjøre noe med. Formidlingssystemet ble utviklet i nært samarbeid med funksjonshemmedes organisasjoner. Hjelpemiddelsentralene ble etablert, og vi fikk et statlig formidlingssystem i Norge, forankret i folketrygdloven. Oppgavene skulle løses nær brukerne ved at spesialkompetansen ved sentralene kom både brukerne og kommunene til gode. Denne modellen har vist seg å være god og fyller sitt formål for den enkelte og for samfunnet. En effektiv hjelpemiddelformidling sikrer riktig hjelpemiddel til rett tid, og bidrar til at funksjonshemmede kan leve selvstendige liv og delta på lik linje med andre.

Dette gode systemet er nå under press. Regjeringen foreslo i Stortingsmelding 14¹ om kommunereformen at ansvaret for hjelpemidler i dagliglivet, såkalte basishjelpemidler, kan overføres fra folketrygden til kommunene. Dette omfatter så å si hele hjelpemiddelområdet og vil ramme funksjonshemmede hardt. I løpet av 2016 blir hjelpemiddelpolitikken utredet av et eget ekspertutvalg. Stortinget har gitt føringer om at hensynet til brukerne skal stå i fokus for den løsningen som blir valgt. I Danmark, som har gjennomført en kommunereform, har hjelpemiddelområdet blitt sterkt svekket og hjelpemiddelsentraler er lagt ned.

VI MENER AT

- Det må ikke rokkes ved styrkene i dagens hjelpemiddelformidling.
- Folketrygdens ansvar for hjelpemiddelområdet må ikke overføres til kommunene. Det vil svekke funksjonshemmedes muligheter til å delta i samfunnet på lik linje med andre.
- Kvaliteten kan utvikles videre innenfor dagens modell, ved å satse på medvirkning, formidlingskvalitet og forenklinger.

*Jeg har behov for både enkle og kompliserte hjelpemidler.
For meg er det viktig at hjelpemiddelsentralen har
et overordnet ansvar for disse hjelpemidlene samlet. De ser
mitt totale behov i sammenheng med hvor hjelpemidlene skal
brukes. Sentralen har en kompetanse som er unik og som min
ergoterapeut i kommunen er avhengig av.²*

Kommunereformen må ikke svekke rettighetene i folketrygdloven

Opprettelsen av statlige hjelpemiddelsentraler har bidratt til at vi har fått hjelpemiddelsentraler med eksperter som har svært god kunnskap både om hjelpemidler og om den formidlingsfaglige biten. Sentralene har samarbeidsavtaler med kommunene der ansvar og oppgaver er beskrevet. Kommunen har ansvar for å låne ut ulike hjelpemidler når behovet er kortvarig. Hjelpemiddelsentralen har ansvar for utlån av hjelpemidler for personer med varig behov over to år. En person med varige funksjonsnedsettelse vil ofte bruke både enkle og kompliserte hjelpemidler, som for eksempel armlener på toalett og elektrisk rullestol, og har i dagens system enkel tilgang til hjelpemidlene.

Danmark har gjennomført en tilsvarende kommunereform som den som nå foreslås her. Dette har ført til at hjelpemiddelsentraler er lagt ned og at tilbudet er blitt sterkt svekket.

Vi er ikke opptatt av størrelsen på kommunen, men at dagens nasjonale formidlingssystem med statlig finansiering, rettigheter i folketrygdloven og hjelpemiddelsentraler med helhetlig ansvar blir videreført. Vi mener at kommunereformen må sikre at kommunene settes i stand til å utføre de lovpålagte oppgavene de allerede har på dette området. Kommunene er helt avhengig av hjelpemiddelsentralenes spesialkompetanse. Denne må opprettholdes og videreutvikles framover.

VI MENER AT

- Dagens samarbeidsmodell mellom hjelpemiddelsentralene og kommunene er god.
- Ansvar for hjelpemidler må ikke overføres fra folketrygden til kommunene.

STERKE SIDER VED DAGENS MODELL

- Tydelige politiske mål om et likeverdig tilbud – uavhengig av funksjonsnedsettelse, alder, bosted og økonomi.
- Et formidlingssystem på brukernes premisser med lovfestet rett til hjelpemidler, brukerinnflytelse, solid fagkompetanse og helhetlig organisering av tjenestene ut fra brukers ståsted.
- Folketrygdloven som grunnmur for å sikre en likeverdig rett til hjelpemidler på alle livsområder; hjem, skole, arbeid og fritid. Det individuelle behovet avgjør løsningen.
- Utlånsordning uten egenandeler. Den enkeltes økonomi avgjør ikke tilgangen til nødvendige og hensiktsmessige hjelpemidler for å leve et selvstendig liv. Utlånsordning er også god samfunnsøkonomi ved at hjelpemidler leveres tilbake og gjenbrukes.
- Hjelpemiddelsentralene som ressurs- og kompetansesentre for funksjonshemmede, kommuner og andre instanser for hele hjelpemiddelområdet.
- Kommuner med basiskunnskaper innen helse, rehabilitering, boligrådgivning, barnehage og skole. Hjelpemidler inngår som del av dette. Kommunene benytter seg av hjelpemiddelsentralenes spesialkompetanse på hjelpemiddelområdet.

Retten til hjelpemidler – en menneskerett

Norge har en folkerettslig forpliktelse på hjelpemiddelområdet. I 2013 ratifiserte Norge FN-konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne, CRPD. Artikkel 20 sier at partene skal lette tilgangen for mennesker med nedsatt funksjonsevne til gode mobilitetshjelpemidler, utstyr, tekniske hjelpemidler og ulike former for assistanse fra mennesker, eller dyr, og fra formidlere. I sivilsamfunnets rapport om gjennomføringen av konvensjonen påpekes det at det kommunale selvstyret innebærer store individuelle forskjeller ved tildeling av tjenester og ytelser³.

Folketrygdloven er en rettighetslov. Det betyr at hvis man oppfyller vilkårene i loven har man rett til ytelsen eller tjenesten. Det skal ikke foretas noen skjønsmessig vurdering ut over om man fyller lovens vilkår eller ikke.

En undersøkelse FFO har gjennomført viser at det er et problem at funksjonshemmede ikke får oppfylt sine rettigheter og at dette varierer mye mellom kommunene⁴. Det er et alvorlig rettssikkerhetsproblem. Norges Handikapforbund gjennomførte i 2014 en undersøkelse av medlemmenes erfaringer med hjelpemiddelområdet⁵. Erfaringene med folketrygdloven var gode; de fikk vedtak på det de søkte om. Men de opplevde utfordringer knyttet til praksisfeltet.

At ordningen med hjelpemidler er hjemlet i folketrygdloven gir den rettssikkerhetsgarantien at man kan anke til Trygderetten. Det gir en ekstra klagemulighet i tillegg til NAV Klage og anke, en mulighet man ikke har for tjenester og ytelser utenfor folketrygdloven.

VI MENER AT:

- Norge må oppfylle sin forpliktelse etter CRPD på hjelpemiddelområdet.
- Retten til hjelpemidler fortsatt må hjemles i folketrygdloven.

VISSTE DU AT?

- Norge leverte sin første statlige rapport til FN om Norges implementering av FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne i juli 2015.
- Sivilt samfunn lanserte sin alternative rapport i desember 2015, og at denne anbefalte å beholde en statlig finansiert og rettighetsbasert hjelpemiddelordning.

Utlånsordning – ikke tilskudd

Det er viktig å ha en hjelpemiddelordning som er en utlånsordning, og ikke en tilskuddsordning. En utlånsordning sikrer at folketrygden dekker hjelpemidlene fullt ut, og at man får nødvendige og tilpassede hjelpemidler uavhengig av privat økonomi. Vi er svært skeptiske til en slik tilskuddsmodell, der brukere får tildelt en pengesum for å skaffe hjelpemiddelet selv. Det undergraver den individuelle retten til hensiktsmessige og nødvendige hjelpemidler som funksjonshemmede har i dag.

Tilskudd innebærer at det offentlige kun tar et delvis økonomisk ansvar og fraskriver seg formidlingsfaglig ansvar. Dette vil føre til økt sosial ulikhet i helse og samfunnsdeltakelse. Vi mener at en tilskuddsordning ikke kan ses på som en utvikling i retning av fritt valg, mer medvirkning eller forbrukermakt. Det er behov for fagkompetanse for å finne frem til riktig hjelpemiddel og for å sikre individuell tilpasning, opplæring og reparasjoner.

Evalueringsrapport av *Fritt valg* i Sverige⁶ viser at funksjonshemmede må betale betydelige egenandeler. 57 % av brukerne som fikk rekvisisjon betalte egenandel. I snitt betalte brukerne 4 200 kroner mer enn rekvisisjonsbeløpet, med en spredning på 760 for rullatorer og 11 200 for høreapparater. Brukerne mente det frie valget styrket innflytelsen, men etterlyste nøytral informasjon, utprøvningsmuligheter, faglig rådgivning og reparasjoner. Samfunnet mistet verdien med gjenbruk ved at brukere eier hjelpemidlet selv.

Brukerpassordningen i Norge er et godt eksempel på hvordan innflytelse og valgfrihet kan styrkes innenfor dagens formidlingssystem. Brukerpass er en ordning der erfarne hjelpemiddelbrukere kan ta direkte kontakt med hjelpemiddelsentralen eller leverandør. Evaluering viser at brukerpass bidrar til valgfrihet, selvbestemmelse og forenklinger⁷.

VI MENER AT:

- Hjelpemiddelordningen må forbli en utlånsordning i folketrygden.
- Hjelpemidler må finansieres fullt ut – uten egenandeler.
- Utlånsordning er god samfunnsøkonomi ved at hjelpemidler gjenbrukes.
- Tilbudet om brukerpass må styrkes og utvikles videre.

VISSTE DU AT?

- Om lag 400 000 mennesker har hjelpemidler på utlån fra hjelpemiddelsentralene og folketrygden.
- NAV kjøper inn nye hjelpemidler til bruk i dagliglivet for 2,8 milliarder kroner per år og gjenbruker hjelpemidler for ca. 724 millioner.

Alle sitater fra undersøkelsen Rett hjelpemiddel til rett tid, Norges Handikapforbund, 2015.

Jeg har fått hjelpemidler som er nødvendige og viktige for meg og kan leve et aktivt og selvstendig liv.

Hadde scooter med på ferie i Østfold.

Punkterte og trengte nytt dekk.

Ringte HMS Hedmark, som ordnet med reparasjon i Østfold dagen etter.⁹

Strålende fornøyd med å ha de hjelpemidlene jeg har. Gjør at jeg kan være i 100 % jobb.

Vi har et robust formidlings-system med god kvalitet

Vi har et robust formidlingssystem som tar et helhetlig ansvar for den enkelte brukers hjelpemiddelbehov. De 18 hjelpemiddelsentralene har et overordnet og koordinerende ansvar for hjelpemidler til funksjonshemmede i sitt fylke, og de er ressurs- og kompetansesenter for både brukere, kommuner og andre instanser. Hjelpemiddelsentralene har kompetanse om hvordan hjelpemidler, tolk og ergonomiske tiltak kan kompensere for funksjonstap, og bidra til å realisere den politiske målsettingen om et selvstendig liv, likestilling og deltakelse i samfunnet. Hjelpemiddel-sentralene er hjemlet i forskrift til folketrygdloven for å sikre kvalitet og et likeverdig tilbud i hele landet.

Hjelpemiddelområdet er komplekst. Variasjonen i funksjonsnedsettelse er stort, og omfatter både bevegelse, syn, hørsel, tale og kognisjon. Det finnes mange ulike hjelpemidler på markedet, med ulike egenskaper. Forutsetningen for gode løsninger er kompetanse

om hjelpemidlene og praktisering av gode formidlingsprosesser. Hjelpemidler må velges og tilpasses individuelt for å være til nytte. Hjelpemiddelformidling krever spesialkompetanse på ulike funksjonsnedsettelse, formidlingsmetodikk, anvendelse av teknologi samt samspillet mellom menneske, teknologi og omgivelser. Et nasjonalt system med hjelpemiddelsentraler i fylkene er etablert for å ivareta og utvikle denne spesialkompetansen og bistå brukere, kommuner og andre samarbeidspartnere. Hjelpemiddelsentralenes målsetting er å løse funksjonshemmedes praktiske problemer i nærmiljøet. Høringsrunden knyttet til Holteutvalgets utredning i 2010 viste stor oppslutning om dagens modell.

En organisasjonsanalyse utført av PWC9 viste at:

- Dagens rettighetsbaserte system har stor oppslutning blant brukerne.
- Kommunene er i stor grad er fornøyd med hjelpemiddelsentralene.
- Hjelpemidler er både et formålstjenlig og et kostnads-effektivt virkemiddel.
- Kostnadsoverveltning er antakelig ikke et stort problem fordi alternative løsninger sjelden vil redusere behovet for individuelle hjelpemidler.
- Det individuelle hjelpemidlet skal medvirke til funksjonsforbedring på alle livsområder. Hjelpemidler må derfor ses på som et sektor-overgripende tiltak.

Det er behov for å utvikle kvaliteten og gjøre forenklinger innenfor dagens modell. Funksjonshemmedes innflytelse og formidlingsområdet må styrkes, rutiner må forenkles og det må ryddes opp i tidstyver og unødvendig byråkrati. Datasystemet kan moderniseres slik at både forvaltningen og kommunikasjonen med hjelpemiddelbrukere og andre aktører blir mer effektiv. Det er behov for å satse på forskning og

utvikling for å sikre at den teknologiske utviklingen kommer funksjons-
hemmede til gode, og for å fremme den verdien hjelpemidler har for
inkludering i utdanning, arbeidsliv og samfunn.

VI MENER AT:

- Dagens hjelpemiddelsentraler må bestå og utvikles videre som ressurs- og kompetansesenter for både brukere, kommuner og andre instanser.
- Kvaliteten kan forbedres gjennom å utvikle medvirkning, formidling og forenklinger.
- Det må ryddes opp i tidstyver og unødvendig byråkrati. IKT-systemene bør moderniseres.
- Det må satses på forskning og utvikling.

VISSTE DU AT?

- NAVs undersøkelser viser at om lag 80 % av alle som bruker hjelpemidler er fornøyd med tilbudet.
- 3 av 4 oppgir å ha stor nytte av hjelpemidlene.

Et helhetlig system er god økonomi

Et helhetlig system med rettigheter og spesialkompetanse sikrer at det offentliges innsats fyller sitt formål –å bidra til selvstendighet og likestilling for funksjonshemmede. Dette er god økonomi for samfunnet. Ansvarsfordelingen er god. Kommunale fagfolk utreder behov og gir faglige anbefalinger, og spesialistene på hjelpemiddelsentralene gir faglige råd, fatter vedtak, velger ut, og utfører service og reparasjoner på hjelpemidlene.

Det kan bli et økt behov for hjelpemidler når andelen eldre mennesker i befolkningen øker. Dagens gode formidlingssystem blir derfor ekstra viktig framover. Hjelpemidler er et effektivt virkemiddel for å leve et selvstendig liv. Alternativene er personhjelp og passivitet. Dette er dyrere for samfunnet og ingen god løsning for den enkelte.

Dagens utlånsordning sikrer ikke bare full finansiering av hjelpemidlene for den enkelte, men er også god samfunnsøkonomi ved at hjelpemidlene leveres tilbake og gjenbrukes når man ikke lenger trenger dem. I tillegg innbefatter full finansiering også service og reparasjon av hjelpemidlene, uten kostnad for den enkelte. Dette sikrer likeverdige muligheter til et aktivt liv.

Et nasjonalt system for innkjøp og forvaltning av hjelpemidlene er god utnyttelse av ressursene, og det gir en stor mulighet for innovasjon på anskaffelsesområdet. Alternativet, at hver kommune skal gjøre denne jobben, vil være ressurskrevende og kan resultere i større ulikheter mellom kommunene. Gjenbruk av hjelpemidler kan også gå noe ned, da kommunene har et mindre brukergrunnlag for resirkulering enn dagens nasjonale system.

VI MENER AT:

- Et helhetlig system, som sikrer tilgang til rett løsning, har stor verdi for den enkelte og for samfunnet for å nå målene om likestilling og deltakelse.
- Dagens utlånsordning av hjelpemidler må bestå. Den sikrer full finansiering av hjelpemidler og er god samfunnsøkonomi.

VISSTE DU AT?

- Det er omtrent 415 000 registrerte brukere ved hjelpemid-
delsentralene¹⁰.
- Utgiftene til hjelpemidler i dagliglivet har holdt seg på et
stabilt nivå over flere år.
- For 2015 var gjenbruk av hjelpemidler tilsvarende
724 mill kroner¹².

Sluttnoter

1. Meld. St. 14 Kommunereformen – nye oppgaver til større kommuner
3. Alternativ rapport til FN-komiteen fra sivilt samfunn i Norge (2015), Art. 4, Generelle forpliktelser.
4. Else McClimmans (2013): Utviklingen av funksjonshemmedes rettssituasjon de siste 10 år
6. Hjälpmedelsinstitutet, Stockholm (2010): Fritt val. Delaktighet ökar livskvalitet.
7. Tøssebro og Høyen, NTNU (2009): Evaluering av brukerplassordningen.
8. Sitater fra undersøkelsen Rett hjelpemiddel til rett tid, Norges Handikapforbund, 2015.
9. Organisasjonsanalyse av hjelpemiddelområdet, PriceWaterhouseCoopers, 2009
10. NAV Hjelpemidler og tilrettelegging (2016)
11. NAV Hjelpemidler og tilrettelegging (2016)
12. NAV Hjelpemidler og tilrettelegging (2016)

